

<div> <div align="center"> </div>
 <div> <p> POSAVINA </p> <p> Zašto je pala Posavina ? Zbog izdaje ? Dealu ? Loše organizirane obrane? Slabe vojne discipline i domobranskog mentaliteta? Ili zbog političkog nereda i slabog odaziva vojnih obveznika ? Napokon, je li se uopće mogla obraniti? Je li srpska vojna sila bila takva da šanse nije ni bilo? Pa još ta konfiguracija terena, suzdržanost muslimana? </p> </div> </div>
 <div> Naslu\diamondao sam se pri?a u kojima su te i takve tvrdnje obrazlagane s uvjerljivo\diamond?u i emocijama kojima se te\diamondko oduprijeti. \diamondto je i razumljivo, jer malo je gdje rat bio tako krvav. I malo je gdje stradalo toliko Hrvata. ?ak tri tisu?e! I to uglavnom vojnika!
 </div> <div> Dodu\diamonde, neki obavje\diamondtajni podaci govore o gotovo upola manjem broju. No to su podaci samo za 1992. i to ne za cijelu, nego do pada Bosanskog Broda, dakle, do 6. listopada. Iako taj datum markira gubitak Posavine, ona ipak nikada u cijelosti nije pala. Odr\diamondalo se Ora\diamondje, te hrvatski prostori ispod Br?kog -tzv. Ravne-Br?ko. A tu je rat trajao do primirja uo?i Daytonskog sporazuma (1995.), bio jednako krvav kao i ubita?an, s mnogo \diamondtava na obje strane. </div> <div> Naravno, to ne umanjuje tragediju bitke za Posavinu, jer ona nije samo u mrtvima nego i u stotinama tisu?a \diamondivih, prognanih i iskorijenjenih. Hrvatska i muslimanska nacionalna mora. Posebno hrvatska - jer podjednako priti\diamond?e obje obale Save.
 </div> <div> Zbog toga sam u?inio sve da saznam \diamondto se uistinu dogodilo. To zna?i da sam i tu, kao i drugdje, obi\diamondao teren, samu boji\diamondnicu i klju?ne kote. Bio u mnogo sela i razgovarao s brojnim svjedocima i akterima klju?nih doga?aja. Naravno, pro?itao sam i pone\diamondto knjiga, publikacija, bro\diamondura, sve ono \diamondto ?ovjeku pribli\diamondava kraj, njegove ljude, tradiciju i te ratne godine. Pregledao sam vi\diamonde od tisu?u stranica dokumenata SIS-a, SZUP-a, te zapovjedi, izvje\diamonda, informacija - i to od razine brigade do razine zapovjednika Slavenskog boji\diamondta - vezane za te kriti?ne dane od o\diamondujka do listopada 1992. godine. Iz svega toga za me je proiza\diamondla prili?no jasna slika o tome za\diamondto je pala Posavina kao i odgovor na pitanje, je li tako moralo biti.
 </div> <div> Ali jesam li time do\diamondao i u posjed istine? I \diamondto je uop?e povijesna istina? Ona koju ispisuju pobjednici, ili ona koju pamte gubitnici? Ili su to predrasude bjelosvjetskih mo?nika, umotane u svjesne i podsvjesne interese i politi?ke atavizme? Ili mo\diamondda teorije stratega koji ?esto puta ne uzimaju u obzir va\diamondne detalje? Ili pak ono \diamondto su doga?aji ispisali u du\diamondama ljudi kao njihovu vizuru, njihovo iskustvo, njihovu istinu ? Onu u kojoj ?e odgajati svoju djecu, a ova opet svoju, sve tamo do nekog budu?eg sraza ili zle kobi, programirane ba\diamondtom, a ne onom oficijelnom ili u?enom istinom? Dakle, povijesna istina kao svjetlo \diamondto prodire u zamra?enu ku?u i otkriva se pogledu zavisno od toga gdje ?ovjek stoji i kakav vid ima? I kakvi ga motivi i kakve traume obilje\diamonduju? Za razliku od drugih stanara tog mra?nog zdanja?
 </div> <div> Jednu od svojih istina opadu Posavine iznio mi je i admiral Domazet. Svodi se na nekoliko tvrdnji. Prva: Posavina se ne mo\diamonde promatrati zasebno, izvan ukupnih ratnih doga?anja u Bosni i Hercegovini. U po?etku ona u srpskim planovima nije bila klju?na strate\diamondka to?ka. To su bili Kupres, Livno, dolina Neretve i, dakako, Sarajevo kao poseban slu?aj. Srbi su htjeli staviti pod kontrolu taj prostor i da su u tomu uspjeli, Bosne i Hercegovine ne bi bilo.
 </div> <div> Drugo: porazom na livanjskoj boji\diamondnici

i u dolini Neretve (u travnju 1992.) Srbi mijenjaju svoje planove i okreću se Posavini s idejom povezivanja prostora od Drine preko Posavine sve do Banja Luke i okupiranih hrvatskih područja. Za tu su operaciju oslobodili znatne snage kako opet ne bi doživjeli (strateški) poraz. Ne samo one u Bosni i Hercegovini, nego su dovukli i dio snaga iz Srbije te iz hrvatskih okupiranih područja. Najmanje dva korpusa s oklopno-mehaniziranim brigadama i specijalnim postrojbama. Riječu, i li su na sigurno.

Treće: kako je prostor Posavine praktički bio u srpskom okruženju, jedina veza s hrvatskim prostorima bila je rijeka Sava. No, u strateškom smislu ona je više bila prepreka negoli veza, pa je Posavina praktički postala mostobran koji se nije mogao braniti. Hrvatske snage u Posavini, koje jedine u to vrijeme pružaju organizirani otpor, ne mogu same održati mostobran, jer je za uspješnu obranu potrebna čirina operacije gotovo tri stotine kilometara!

četvrto: čak da je Hrvatska i mogla pružiti svu vojnu i materijalnu pomoć, a nije, jer Izetbegović nije htio potpisati vojni sporazum s Tužmanom, od toga ne bi bilo odlučujuće koristi. I to zato što bi takvo pružanje pomoći zahtijevalo desantnu operaciju, a ona je, kako naglašava Domazet, najsloženiji oblik vojnog djelovanja za koji Hrvatska vojska u to vrijeme nije bila osposobljena. Osim toga, Srbi su imali i dovoljno vremena i dovoljno snaga da bitku riječe u svoju korist.

Strateški gledano, Posavina se u tim okolnostima nije mogla obraniti, izričito je Domazet. To više što su postojali i međunarodni pritisci na Hrvatsku da se ne miješa u tu stvar. A o njihovom karakteru govori i činjenica da po međunarodnom pravu svaka država smije intervenirati na teritorij druge države u dubini od 60 kilometara, ako se iz te države ugrožava njezina sigurnost. A upravo je to bio slučaj i na sjeveru i na jugu Bosne i Hercegovine. No, to velike sile nisu uzimale u obzir. Druga teorija polazi od nešto "banalnijih" okolnosti. Od mentalnih razlika posavskih Hrvata. Od njihova različitog odnosa prema zemlji kao rodnoj grudini i izvoru života. Nju ne zastupaju samo oni koji su se u Posavini uspjeli održati, nego i oni dolje, u epu, na primjer. A i neki fratri su mi o tome govorili. Dakako, nikada kao isključivom razlogu gubitka Dervente, Broda, Odžaka... Ali svakako kao važnoj sastavnici u rekonstrukciji posavske tragedije.

Načelno, Posavljaci su vrijedni i mirni ljudi, neskloni euforiji i bilo kakvim zastranjivanjima. Takvi su i tamošnji Srbi, a i muslimani. To potvrđuje i činjenica da domaći Srbi nikada nisu uvalili crtu, barem ne na najtežim bojišnicama. Bili su premekani za takav posao, premalo zalučeni etničkom ideologijom i nedovoljno agresivni. Zato je taj posao povjeren krajičnicima iz banjalučkog kraja, pravim etnicima.

Muslimani, kad su se prihvatili pučke, pokazali su i izdržljivost i hrabrost (samo u Oraškoj brigadi poginulo je dvadeset jedinaca iz muslimanskih obitelji!), no nikada nisu podlegli iskušenju islamizma. Možda i zato što je mlađi svijet slabo ičao u džamiju, možda zato što su pretežno živjeli u gradovima, a možda i zbog fizičke odvojenosti od matice vlastitog naroda. U svakom slučaju na sarajevske ili tuzlanske radikalizme i zaočtravanja prema Hrvatima mnogi su domicilni muslimani odmahivali rukom, dobacujuči - Pusti hem! čtoviče, poneki je na odori nosio i krunicu!

Sami Hrvati, opet, nisu isti u Oraču, Odžaku ili Derventi. Oni u Oraču, ili oni iz Gornje Skakave na Majevecima, imaju sve karakteristike tipičnog Posavljaka, ali se u kriznim situacijama, kad su izazvani, pretvaraju u nepopustljive pa i agresivne ljude. Agresivniji su svakako i od domaćih Srba, ali i od Hrvata

zapadnije od njih. Vjerojatno zbog toga što su upravo metafizički vezani za zemlju. I to jednako za zemlju kao rodnu grudu, kao i za zemlju kao izvor života, kao sveto tlo, posvećeno znojem i radom. Nigdje stanovnici nekog kraja nisu tako dugo i tako duboko ukorijenjeni kao u oraškoj općini. Tu žive stoljećima i ako se pogledaju njihova prezimena, onda se vidi da nema mnogo novih, ali ima na pretek onih što potječu iz davnine.

Tu se živjelo isključivo od zemlje i tu se zemlja branila do posljednjeg daha. Od turskih do današnjih vremena. Tu su ljudi apsolutni domobrani. Može ih samo mrtve odnijeti s kućnog praga. S puškom u jednoj, a s raspelom u drugoj ruci.

Takvi su i Hrvati ispod Brčkog. Kad sam obilazio bojišnicu na Boderiću, ljudi su mi objašnjavali kako je crta mogla biti racionalnije ukopana, ali se vodilo računa da obuhvati svačiji grunt! Ako je nečija njiva bila pedesetak metara ispred idealne crte, crta se ukopavala tih pedeset metara dalje, pa makar to i ne bilo vojnički najispravnije. Ali je bilo psihološki i mentalno!

Povijest tog dijela Posavine poznaje svakakva dovijanja da se ostane na rodnoj grudni, na svojoj njivi i livadi, da se ne podlegne osvajaču i ne ispari u bijeli svijet. Tolisa je jedno takvo selo koje je kompletno premješteno, skupa sa svojim samostanom, kako bi se izmaklo turskom osvajaču. Ali samo toliko da je ipak ostalo u starom kraju. To ukopavanje u zemlju, simbolično i stvarno, gotovo je genetski usađeno u ljude. I zato su pravi rovovi i iskopani na tom - inače neprikladnom i moždarnom području!

U Odočku je već ponešto drukčije, a u Derventi posve drukčije. Tamo - ako je vjerovati znalcima - nema mnogo prezimena starijih od sedamdeset godina. Tamo su uglavnom došli ljudi iz Hercegovine i Srednje Bosne, ljudi naviknuti na progone i svakako nedovoljno ukorijenjeni u novom zavijaču. Možda i zato što se tu moglo živjeti i od drugih stvari, a ne samo od zemlje, a možda i zbog posebne naravi. Jer Derventani su se u početku tukli kao malo tko. Žrtvovše, jednom su došli i do Doboja, a drugi put vratili već izgubljenu Derventu. No kad su kola krenula nizbrdo, bilo je gotovo.

No kamo s podatkom da je u trenutku najljućih borbi za Bosanski Brod oko sedamdeset posto mladića sposobnih za vojnu službu napustilo grad i otlo u Hrvatsku? U urbani mentalitet? Ali što je onda s Oračjem ili Vukovarom u Hrvatskoj? Ili Zagrebom koji je dao najviše brigada u Domovinskom ratu?

Teorija o povezanosti posavskog ovjeka sa zemljom svakako ne objašnjava sve, ali baca stanovito svjetlo na rasplet situacije. Ako ni zbog čega drugog, a ono zbog toga što dobar broj ljudi u nju vjeruje.

Postoji i treća teorija. Ona govori o tome da svugdje gdje su se Hrvati našli u okruženju, gdje nije postojao izlaz, tu su se i održali. Koliko god bila paradoksalna, donekle ju potvrđuju događaji od Srednje Bosne, preko Čepča, Rame, do Orača i branskog slobodnog teritorija (Ravne-Brčko).

Iz Orača su doduše mogli u Hrvatsku, ali ne preko mosta, nego samo uz pomoć skela. A to znači da se nisu mogli - da su i htjeli - uredno i brzo povući, a da etnici to ne iskoriste i ne naprave pokolj. I nad vojskom i nad civilima.

Oni pak dolje u Ravne-Brčkom imali su još manje izbora: ili opstati ili nestati, jer su doista bili u totalnom okruženju. Čak i bez skela, jer Srbi su bili na Savi, u Brčkom. Dakle, bili su pritisnuti na nekih stotinjak kvadratnih kilometara, gladni i iznureni. Ali s jasnom svijesću da

mogu ostati ukopani u zemlju ili otputovati na Nebo. Treće nije bilo.

Jesu li to okolnosti u kojima uvijek za svagda prekida sa strahom i jedinu šansu vidi u borbi? Baš kao što se čini da cigareta, koju tada smota od lišća loze, i nije tako loša? Jer druge nema? Pa pušiti "grošće" i sretan si da ti je Bog i to dao?

Koliko je, dakle, onaj most između dva Broda pridonio gubitku Posavine? Pitanje koje je možda apsurdno, ali se nameće gotovo samo od sebe. Baš kao i činjenica da je taj isti most bio i u funkciji obrane i da je, naposljetku, spasio i mnoge živote.

Četvrtu teoriju ispisuju već spomenuti dokumenti - SIS-a, SZUP-a, kao i brojna izvješća i zapovjedi. Ona je istodobno konfuzna i uvjerljiva. Zbog toga najprije nekoliko okvirnih činjenica. Prvo: početkom travnja snage HVO-a i HV-a oslobađaju cijeli teritorij općine Bosanski Brod, veći dio općine Derventa, općinu Odžak, Modriča te probijaju koridor prema Gradačcu. Brzo, a možda i prebrzo. Tako je bilo do početka srpnja, pri čemu u tom periodu na području Bosanske Posavine nije bilo značajnih snaga HV-a.

Sedmog srpnja ministar obrane Gojko Vučković izdaje zapovijed svim zapovjednicima HV-a, koja glasi: "Nije dozvoljeno ni jednom zapovjedniku slanje ili upotreba Hrvatske vojske izvan granica Republike Hrvatske. Svi koji to učine bez izričite zapovjedi Vrhovnog zapovjednika snosit će posljedice za svoje postupke. Ukoliko dobrovoljci iz hrvatskih postrojbi koji su rodom iz Bosne i Hercegovine žele ići na rat i braniti svoje domove, zapovjednici ih ne smiju u tome zaustavljati."

Sredinom srpnja padaju redom Modriča, Odžak, dio općine Derventa i sam grad Derventa. Zanimljivo je da je u to vrijeme u Zagrebu potpisan Sporazum o prijateljstvu i suradnji između Hrvatske i Bosne i Hercegovine (21. srpnja 1992.) koji predsjednik Tuđman naziva "povijesnim", a Alija Izetbegović "važnim". U intervjuu HTV-u istog dana Izetbegović je objasnio da još nije vrijeme za vojni sporazum, koji bi srpski narod "sigurno shvatio kao prijetnju" te da bi "bilo bolje ostaviti još malo prostora za djelovanje međunarodnih faktora."

Ta izjava, koju je Vučković zapovijed samo "anticipirala", jasno pokazuje zašto Hrvatska, da upotrijebim riječi povjesničara Davora Marijana, nije mogla stvoriti "javnu osnovu za djelovanje u Posavini" i zašto je djelovanje moralo i moglo biti samo na dragovoljačkoj osnovi.

Sredinom rujna padaju važne strateške točke Begluci-Babino Brdo-Bijelo Brdo-Kostreša-Čelaruge-Markovac. A 6. listopada, u večernjim satima i sam Bosanski Brod. U međuvremenu dolazi do kaosa i samovoljnog napuštanja položaja 101. brigade HVO-a (krajem rujna) te 3. A br. i 108. brigade HV-a uoči pada Bosanskog Broda.

Druga važna činjenica je ta da je za vrijeme tih događaja načelnik Glavnog stožera HV-a bio general Antun Tus, zapovjednik Slavenskog bojišta, general Petar Stipetić, zapovjednik Operativne zone Osijek, brigadir Vinko Vrbanac, a zapovjednik Operativne grupe "Istočna Posavina", pukovnik Vinko Stefanek.

Dokumenti pak kažu: 16. lipnja pukovnik Stefanek u Dnevnom izvješću navodi da je stanje na derventskom ratištu "kritično" te da je osnovni problem taj što "nema dovoljno boraca." Ranjeni u rovovima primaju infuziju (borci 103. brigade), jer ih nema tko zamijeniti.

Jedanaest dana kasnije, brigadir

Vrbanac zbog iste situacije traži od generala Tusa da mu dade 2-3 brigade kako bi ih prebacio u Posavinu. A pukovnik Stefanek 13. srpnja traži objašnjenje zašto su 157. i 108. brigada HV-a odbile izvršiti zadatak u Bosanskoj Posavini.

Izvješće SIS-a za period od 4. do 10. srpnja govori kako sve ukazuje da se bez ozbiljnijeg ugrožavanja neprijateljskih snaga po dubini zaposjednutog područja, teško može zaustaviti agresorovo daljnje napredovanje. Istodobno se navodi da je moral u HV-u nizak, a osobito u HVO-u, da je slaba stega, loša organiziranost i da su nejasni ciljevi. Snage Banjalukog korpusa napadaju s jakim oklopom (30 tenkova) uz podršku topništva i avijacije. Pritom Srbi udaraju po cijeloj crti, ali u manjim grupama, s 3-5 tenkova i četom pješačaka.

U kasnijim se izvješćima govori o nedostatku streljiva, osobito za topove te o tome da su dijelovi 108. i 109. brigada HV-a samovoljno napustili crtu u sektoru Zborište (1. listopada). A cijela 108. brigada četiri dana kasnije samovoljno odlazi iz područja Križanovo - s. Donje Kolibe i to preko Save u SlavonSKI Brod.

Tijekom noći od 5. na 6. listopada i 3. "A" br. samovoljno odlazi sa crte u SlavonSKI Brod čime je pravac s. Križanovo-Rafinerija bio otvoren neprijateljskim snagama. 101. brigada HVO-a iz Brodskog Polja 6. listopada panično napušta položaje, bježi u Bosanski Brod gdje borci izvlače svoje obitelji i s njima preko mosta bježe u SlavonSKI Brod. U 17 sati četnici ulaze u grad. Niti jedna postrojba HV-a u tim trenucima nije htjela prijeći na desnu obalu Save radi neposredne obrane mosta, pa su to na kraju morale učiniti specijalne postrojbe MUP-a iz Slavonskog Broda.

U to vrijeme, kako svjedoče dokumenti, u Slavonskom Brodu su osobno general Stipetić, brigadir Vrbanac i pukovnik Stefanek. A u 18 sati general Stipetić naređuje povlačenje hrvatskih snaga iz sela Korače skelom preko Save, dok u večernjim satima na zapovjedno mjesto Operativne grupe "Istočna Posavina" dolazi i general Tus. Zahtijeva da se osnuje komisija koja će istražiti zašto je došlo do gubitka mostobrana na brodsko-derventskom ratištu.

Čest dana nakon toga, general Stipetić piše "Analizu : zaključke o bojnem djelovanju na brodsko-derventskom bojištu od 28. 9. do 7. 10. 1992. godine". Tu navodi da su razlozi takva neslavna ishoda višestruki: nejasni stavovi oko uporabe jedinica HV-a izvan područja Republike Hrvatske (osim dragovoljaca) kao izabrana topništva potpore s prostora RH, što je loše utjecalo na moral vojnika. Isto tako kaže da su veliki gubici u postrojbama HVO-a dodatno demoralizirali postrojbe kao i izbjegavanje vojnih obveznika s područja Bosanske Posavine da se uključe u obranu. Svoj obolj prilikama dala su i lažna izvješća s terena kao i nejasni sustav zapovijedanja zbog samovoljnog napuštanja položaja. U svezi s potonjim Stipetić u Analizi izričito navodi: s obzirom da intenzitet borbenih djelovanja u ovom periodu (od 28. 9. do 7. 10. 92.) nije bitnije pojačan, nema opravdanja s vojničke točke gledišta za navedene postupke postrojbi, a posebno za samovoljno napuštanje crta. Stipetić pritom misli na postrojbe koje su samovoljno napustile položaje upravo uoči pada Bosanskog Broda, dakle, nekoliko dana prije 6. listopada, kao i samog tog dana.

To ističe zato što nije u oči upalo njegovo izvješće o "Stanju na bojištima Operativne grupe Istočna Posavina" napisano samo tri dana prije pada Bosanskog Broda, dakle 3. listopada, a upućeno GS HV-a (Operativnoj upravi). Tu Stipetić kaže upravo suprotno, a to je da se posljednjih dana u zoni odgovornosti OG "Istočna Posavina" stanje "naglo uslova" da neprekidno traju tenkovsko-pješački napadi na derventsko-brodskom

dijelu fronta, te da neprijatelj topovima tu?e cijelu zonu mostobrana i da pritom dobiva i pomo? iz zraka. Istodobno dovla?i i nove oklopno-mehanizirane snage te pje?a?tvo...!
</div> <div> Dakle: tri dana prije pada Bosanskog Broda javlja generalu Tusu da je situacija izrazito te?ka, da se dramati?no pogor?ava, dok u Analizi, napisanoj nakon pada Bosanskog Broda, tvrdi da je stanje u tom istom periodu bilo normalno, bez bitnije poja?anih napada neprijatelja.</div> <div> To mo?da i ne bi bilo toliko va?no da 9. listopada istra?na komisija Operativne zone Osijek nije utvrdila kako je zapovjednik 108. brigade HV-a, pukovnik Stanislav Sori?, odgovoran za napu?tanje polo?aja svoje brigade i za neuspjeh brigade na boji?nici, pa je protiv njega predlo?ila poduzimanje mjera, zbog ?ega je i smijenjen.</div> <div> No nezgoda je u tomu ?to je pukovnik Sori? punih dvadeset dana prije pada Bosanskog Broda uputio generalu Tusu kao i Vrhovnom zapovjedniku dramati?no pismo u kojem navodi da je 108. brigada posve iscrpljena, da je u posljednjih 58 dana ?etrdeset dana bila na polo?ajima i da je za to krivo Zapovjedni?tvo OG "Isto?na Posavina" koje nije dopustilo odmor. Sori? zbog toga najavljuje i mogu?nost da bi borci mogli samovoljno napustiti polo?aje.</div> <div> U izvje?u od 5. listopada, dakle, u samom fini?u ratne drame, pukovnik Sori? tvrdi da su dijelovi njegove brigade samovoljno napustili polo?aje zbog toga ?to je brigada dovedena - "isklju?ivo tu?om pogre?kom"-u takvu situaciju. Dodijeljena joj je prevelika zona odgovornosti, nije imala mogu?nost smjene, a primala je vatru i s le?a i sa strane zbog toga ?to su drugi napustili polo?aje.</div> <div> S tim u vezi va?no je jo? i to da istog dana kad je komisija Operativne zone Osijek svu odgovornost prebacila na pukovnika Sori?a, 24 ?asnika njegove brigada upu?uju pismo predsjedniku Tu?manu u kojemu ka?u da ne prihva?aju Sori?evo smjenjivanje s mjesta zapovjednika 108. brigade te da odgovornost za doga?aje od 5. i 6. listopada ne snosi samo on. Pritom su naveli da je brigada imala 111 poginulih, 243 te?e i 307 lak?e ranjenih te 19 nestalih boraca.</div> <div> Svojevrсно svjetlo na tu ra?omonsku situaciju baca i Izvje?e ?to ga je 13. listopada GS HV-a uputio zapovjednik Operativne zone Osijek, brigadir Vrbanac. On tu otvoreno priznaje da se crta boji?nice nije utvr?ivala (nije se radila fortifikacija), da su na polo?ajima ?esto bile manje i neuvezane postrojbe koje su tamo kratko boravile, pa se nisu htjele ukopavati, da su postojale napetosti i sukobi izme?u postrojbi HV-a i HVO-a, da pri povla?enju postrojbe nisu odlazile na rezervne polo?aje, nego su odmah i?le preko Save, da je nedostajalo streljiva...</div> <div> Izvje?e zavr?ava priznajem: osobno se smatram odgovornim, a kao vojnik posti?en i popljuvan, jer nismo izgubili Brod u krvi i znoju, ve? u bezglavom povla?enju!</div> <div> Nai?ao sam na jedno izvje?e SZUP-a u kojem se ka?e da se prvih dana oru?ane agresije na Bosansku Posavinu ve?i dio Muslimana i Hrvata odnosio spram agresije u stilu "neka ima vlast tko ho?e, samo neka bude mir", ?to je pridonijelo brzom zauzimanju Bosanskog ?amca, Modri?e i okolnih mjesta od strane JA i srpskih ekstremista.</div> <div> U drugom, pak, nailazim na to da je Zlatko Maji?, zapovjednik obrambenih snaga u Derventi zatvorio bez ikakve osnove stotinu Srba, dok 38 ?etnika ne ?eli predati Vojnoj policiji. A istodobno pu?ta na slobodu izvjesnog majora Veli?kovi?a! Pa se zaklju?uje

da sve to upu?uje na mogu?u izdaju. Jer Maji? na podru?ju Dervente vodi obrambeni rat na takav na?in da neprijatelj posti?e uspjehe i nanosi te?ke gubitke obrambenim snagama. I to u gradu u kojem ima 3500 boraca! Zbog toga je na njega izvr?en neuspjao atentat..
. </div> <div> U ne?to kasnijoj informaciji se navodi da je u samo dva dana krajem lipnja u Derventi poginulo 50 boraca a ranjeno vi?e od stotinu, te da su branitelji ogor?eni na Maji?a, smatraju?i da je izdao grad nare?enjima o povla?enju i sumnjivim odlukama. Tri dana kasnije ve? se konstatira: svakodnevno gine pedesetak branitelja, a ranjenima se niti broj ne zna...
 </div> <div> ?itam i ovo: krajem lipnja pada Modri?a bez ispaljenog metka. Iako je tamo bilo 2000 pripadnika HVO-a. Pobjegli su na podru?je op?ine Od?ak pri ?emu se raspala 102. brigada. Koridor ?irine 8-10 kilometara izme?u Grada?ca i Modri?e bio je bitan za obranu. Ipak nije zaposjednut premda se o tome dvadeset dana govorilo...
 </div> <div> Izvje?e iz druge polovice kolovoza govori pak o te?kim sukobima u Kriznom sto?eru Bosanskog Broda. Pripadnici obrambenih snaga pucali su na predsjednika sto?era Iliju Kljai?a... </div> <div> Nailazim i na dramati?na upozorenja koja govore o tome da e razdor izme?u Muslimana i Hrvata svakim danom sve ve?i, da Muslimani masovno skidaju oznake HVO-a i odbijaju se boriti u zajedni?kim postrojbama... Te da ?e slijede?ih dana HVO biti stavljen izvan zakona ako se ne podredi zapovjedni?tvu Armije BiH...
 </div> <div> Pa na izvje?e o drami 101. brigade HVO-a koja je izgubila 350 boraca dok je 1400 ranjeno i sada u svom sastavu ima jo? samo 600 sposobnih za borbu. Jo? se navodi da je zapovjednik 4. bojne, Bla?an Kljai?, iznerviran cijelom tom situacijom potegnuo pi?tolj na zapovjednika brigade Ivana Kolaka i to u nazo?nosti generala Petra Stipeti?a... </div> <div> Sve u svemu kaos, nedostatak autoriteta, slaba ili nikakva fortifikacija. I rezervni polo?aji u drugoj dr?avi! Ali i te?ak danak u krvi hrvatskih branitelja. </div> <div> U ruke mi je do?la i jedna tipi?na zapovijed. Tipi?na utoliko ?to se iz nje vidi sav ponor izme?u fakti?nog stanja na terenu i predod?bi koje su o tome vladale u kancelarijama vi?ih zapovjednika. Zapovijed je napisao general Stipeti?, a odnosi se na derventsko-brodski pravac. Tu stoji:"Ostvarite potrebne uvjete za slamanje i razbijanje neprijatelja i protunapadna djelovanja na?im snagama!"
 </div> <div> To je nare?eno u najdramati?nijim trenucima! Zna?i li to da su zapovjednici u svojim ?tabovima planirali operacije kao da zapovijedaju ustrojenom i dobro organiziranom vojskom, a ne dragovoljcima i u najboljem slu?aju vojskom koja je bila tek u zametku? Je li doista rije? o kolosalnom nesporazumu?
 </div> <div> O ideolo?koj matrici utisnutoj u podsvijest po kojoj je vojska isto ?to i JNA i to onakva kakva je idealizirana u ud?benicima ? Pa zapovijeda? sukladno tomu ? I zato forsira? napad ?ak i onda kad je jasno da ni obrana nije sigurna ? Juri? drugovi! Nema veze ?to se kre?e ni od kuda i ?to se nema kamo vratiti. Jer nema utvr?enih crta. Ali ih zato ima na karti, kao i sva sila brigada. </div> <div> Tko je kriv? Komplex JNA? Nesposobnost? Op?e prilike? Sve zajedno? I svi zajedno? </div> <div> <p> Jedno mi se ?ini nedvojbenim: nimalo nema krivnje na tisu?ama poginulih i ranjenih boraca, na onim iznurenim momcima na crtama,

služenim od tog dosušenog i kreiranog kaosa. Tog zlikovi koji se na njih sružio i te srpske gladi za Savom.

*

Srbi su ipak postigli cilj. Mnogi su pobjegli u Hrvatsku. Najviše i djeca, a s njima i gvardijan samostana iz Dubrava te prvi uvijek bratanskog HDZ-a Mijo Anić. Otili su amcima. Potiho, kao neko mnogi iz ovih krajeva. Posebno poslije Drugog svjetskog rata, kad su im komunisti oduzeli zemlju. Najviše u Otok, Vrbanju, Spačvu, Gunju i Vinkovce.

U Ravne-Brčkom ostali su muškarci sposobni i spremni za borbu. I ne to svijeta da sve to izdrže.

U to vrijeme 108. brigada HVO-a (bratanska) postojala je samo na papiru. Tek poslije ovog pokolja počela se ozbiljnije ustrojivati, a bojnicama utvrđivati. Kad je za koji mjesec narasla, brigada je imala pet bojni. Dvije hrvatske i tri muslimanske. Zapovjednik je bio Farid Mujkanović, bivši asnik JNA, star trideset godina, koji je srednju školu završio u Njemačkoj, pa je taj jezik govori teško i bez pogreške. Bio je iznimno hrabar i imao prirodni autoritet, jer je u najtežim bitkama izravno sudjelovao kao borac.

Vojska mu je vjerovala. I Hrvati i Muslimani. Nije bio opterećen činjenicom da zapovijeda postrojbom HVO-a, za njega su bile važne samo dvije stvari: da ispred sebe ima zajedničkog neprijatelja i da brani isti uplaćeni narod. Alaha je ostavio nebu, a politiku onima u Sarajevu.

*

General Praljak sjedio je u svom uredu na Krešimirovom trgu u Zagrebu. Bilo je rano poslijepodne. Lipanjsko sunce padalo je u sobu, mijenjajući se sa sitnim žesticama prašine, koju inače uvijek ni ne primjećuje. Pomalo mu se spavalo. Bilo je to njegovo vrijeme. Spavao je brzo i duboko, a to znači malo ali temeljito. Nekoliko sati po noći i četrdesetak minuta po danu. I bio je kao nov. Pogledao je na sat, vidio da još ima dvadesetak minuta, podigao slušalicu i rekao tajnici - Dobro, neka uđe.

Bio je to Nijemac po imenu Horst. Negdje iz Donje Bavarske. Mogao je imati između dvadeset i pet i trideset godina. Nosio je uniformu HVO-a, pomalo naklapao hrvatski, no s Praljakom je govorio njemački. Poznavali su se otprije. Zapravo, vidjeli su se prvi put prije nekoliko mjeseci. Horst je došao u Zagreb i silom htio u Hrvatsku vojsku. Ali nije bio ni pustolov, ni ugursuz, ni pas rata. Vjerovao je da se Hrvati bore za pravednu stvar i htio im je pomoći. Možda i pod dojmom njemačkog ujedinjenja, one euforije koja je devedesete zahvatila Nijemce, kad se činilo da nema ništa što može, ili smije, osujetiti pravo naroda da bude slobodan. Deutschland einig Vaterland!

I pod dojmom bitke koju su Genscher i kancelar Kohl vodili za priznanje Hrvatske i napokon uspjeli godinu dana kasnije.

Praljak nije znao kamo bi s tim momkom, pa ga je poslao u Slavoniju, a od tamo je otišao u 103. derventsku brigadu. Sad je bio tu, ojačen zbog stanja na bojnicama. - Sve je to loše, tamo je rasulo, nema koordinacije. Ista katastrofa. Disaster, Herr General!

Ovaj mu je

pokušao reći da u Pakovu ima generala Stipetića, neka se njemu obrati, no Horst nije htio ni reći. Molio ga je da poret s njim, da vlastitim očima vidi kako stvari stoje. Praljak se malo nekako, ali je pred sobom imao ozbiljnog i važnog momka pa je na kraju rekao - Einverstanden!

Krenuli su još istu večer, vozili se satima po podravskoj magistrali, prenoćili u nekom napuštenom hangaru i ujutro bili u Slavonskom Brodu.

Oko osam sati otišao je u zapovjedništvo, a stražar ga na vratima pitao je li najavljen. - Ovo nije hotel, vole jedan! Znate li? itati oznake na ramenima!? - izderao se svojim teškim glasom i jedva suspregnuo da ga ne odalami.

U hodniku je primijetio mlade žene u savršeno skrojanim uniformama kako idu gore dolje, izlaze i ulaze u kancelarije kao da su u kakvoj avio-kompaniji. Bile su izazovne u tim pripijanim uniformama, ali mu se sve to skupa nije sviđalo.

Iako se teško susprezao da privlačnoj ženi ne dobaci kakav kompliment, ovo tu ga je uznemirilo. Nije mu pristajalo uz ono što je slutio da se događa s druge strane mosta.

I pukovnik Štefanek djelovao je jednako fino i ugodno. Bio je gromada od uvijek kao i Praljak, samo crn i s brkovima, koje je lagano dodirivao za vrijeme razgovora. Pripovijedao je kako je sve pod kontrolom, da nema većih problema, a ostalo će se već riješiti. Ponudio ga pištam, pokazao mu karte i ljubazno se smješkao.

Praljak se sve više mršio, rekao - U redu, a sad idem prijeko! - i otišao.

Ubrzo se osvjedočio da ovi tu nemaju pojma o tome da Derventa pada, da je 103. brigada u rasulu, da su ljudi po umama. U međuvremenu je otišao u Zagreb, pokupio svoje momke - satniju 2. gardijske brigade, dečke iz Virovitice i Vukovara. Njih možda tristotinjak. I vratio se. Kao dragovoljac!

Nakon desetak dana u dnevnik je zapisao: "Pri uvoženju satnije na položaje kod Bosanskog Broda vidio sam ljude u jarcima, iscrpljene i izlužene, bez ikakvih fortifikacijskih crta. Svakog dana i noći Srbi su negdje probili crtu, mi ju s mukom zakrpamo, tužemo se, skinemo pokoji tenk, ali ništa više. Pokušao sam od zapovjedništva u Slavonskom Brodu dobiti bager, ili rovokopač, vreće za pijesak, kako bih utvrdio crtu, ali nikada ništa nisam dobio. S takvom organizacijom nećemo se moći održati. Rasulo i trulež na sve strane.

Neku noć, negdje oko dva sata, nabasao sam na pedesetak ljudi. Bili su to Zmajevi od Bosne, uglavnom Muslimani. Napustili su položaje pod punim naoružanjem. Pitao sam ih tko im je zapovijedio da se povuku, a oni mi odgovorili - General Praljak! Spopao me bijes, dreknuo sam - Ja sam general Praljak, marš natrag na položaje! - Svi su se razbjegli, vratila su se samo petorica".

Bio je početak srpnja. Sunce je prošlo. Srpski tenk je ispalio granatu, jedan je momak odmah poginuo, drugom je otrgnula nogu. Svena Lastu, glumca, napnel je ranio u leđa. I prije toga su momci ginuli, Praljak je bjesnio. Psovao i strijeljao očima, gestikulirao ruštinama. Ovaj posljednji događaj posebno ga je pogodio. Nigdje saniteta, nikakve organizacije, sve je morao sam, gotovo privatno organizirati.

A onda se pojavio general Stipetić. Ušli u Novom Selu. Baš kod njega. Sav bijes, sav jad, svu frustraciju koju

je danima nosio i koja ga je prođirala, iskalio je sada na tom kođatom licu. </div>
<div> - Pa je li ti znadeđ u kakvom je stanju bojiđnica, đto se tu deđava? Ljudi mi ginu bez veze, zbog vas gore! Sve ste usrali, sve se raspalo, nikoga nema, đetnici su nam raznijeli desnu stranu.... </div>
<div> Stipeti? je sve mirno sluđao, a onda se pribliđio stolu, udario đakom o nj i dreknuo - Tu đemo onda 108.! - pogledavđi Praljka s izrazom lica koje je odavalo neko priguđeno zadovoljstvo. </div>
<div> Ovaj je na đas stao, gotovo se zahliknuo od bijesa, pa doslovno poludio. Pođeo je bacati sve sa stola đto mu je dopalo đaka, psovati da ni sam viđe ne zna koga. U djeliđu sekunde pođeli Stipetiđa đđepati za vrat, da mu pokađe gdje je ta njegova 108.! Da mu utuvi u tu oficirsku glavu da se ovako viđe ne mođe, da na karti mođda ima sve brigade, ali da je ovdje druga priđa. </div>
<div> Nakon sedamnaest dana, koliko je sve skupa ratovao u Bosanskoj Posavini, Praljak se 8. srpnja vratio u Zagreb. A u dnevnik zapisao:
 </div> <p> "Sa svojim momcima uspio sam odrđati crte kakve sam i zatekao. Ali mi je postalo jasno da u postojeđim okolnostima to na dulji rok nije moguđe. Jedini spas za Posavinu bio bi da se tamo pođalju đetiri do pet zapovjednika a la Gotovina, Crnjac, i sliđni i da se uđini isto đto je uđinjeno u Hercegovini: brzo utvrdi crta i uspostavi efikasni ustroj". </p> Preuzeto sa:
<http://www.hercegbosna.org/ostalo/kronika.htm>